

В. О. Добровольський

Каган Веніамін Федорович

КАГАН Веніамін Федорович (справж. – Беніамін Фалькович; 25. 02 (09. 03). 1869, м. Шавлі Ковен. губ., Росія, нині Шауляй, Литва – 08. 05. 1953, Москва) – математик. Доктор математики (1907) і фіз.-мат. н. (1934, без захисту дис.). Заслужений діяч науки РРФСР (1929). Сталінська премія (1943). Державні нагороди СРСР. Від 1871 жив у Єкатеринославі (нині Дніпропетровськ), де закін. гімназію (1887). Навч. на фіз.-мат. факультеті Новорос. університету (Одеса, 1887–89; виключ. за участь у студент. заворушеннях), закін. екстерном фіз.-мат. факультет Університету св. Володимира у Києві (1892). Працював 1897–1917 у Новорос. університеті (1898 склав магістер. іспит у С.-Петербурзі): приват-доцент, доцент кафедри чистої математики. Головний редактор журналу «Вѣстникъ опытной физики и элементарной математики» (1901–17), при якому діяло також наук. видавництво «Mathesis» (1904–18). Один із засн. приват. євр. чол. гімназії (її інспектор 1903–18) та Одес. вищих жінок. курсів (1906), де до 1909 був секр., а 1917–19 – деканом фіз.-мат. ф-ту. 1920 в Одесі очолював наук. бюро Губерн. відділу нар. освіти і наук. відділ Губерн. упр. у справах друку; брав участь у заснуванні Одес. фіз.-мат. інституту та ІНО, де працював проф. і завідувач кафедри геометрії; видавав «Журнал чистого и прикладного знания», «Журнал Одесской высшей школы». Від 1922 – у Моск. університеті: проф., дійс. чл. НДІ математики та механіки, 1932–52 – засн.-завідувач кафедри диференціал. геометрії; водночас 1922–30 – засн.-завідувач кафедри вищої математики 2-го Моск. університету. Організатор і кер. семінару з вектор. й тензор. аналізу (1927–53), ред. його «Трудов...». Від 1924 також очолював відділ точних і природн. наук. ред. БСЭ Держвидаву СРСР (Москва), 1931 звинувач. в ідейно шкідл. спрямуванні статей, півроку перебував в ув'язненні. Наукові дослідження присвяч. питанням основ геометрії, диференціал. геометрії, тензор. аналізу, історії та методики

викладання математики. Як актив. популяризатор наук. доробку М. Лобачевського, К. здійснив перший систематизов. виклад його геометрії («Очеркъ геометрической системы Лобачевского», О., 1900), видав повне збір. праць у 2-х т. (1946–1949), написав монографію «Лобачевский» (Москва; Ленинград, 1944; 1948). Розв'язав проблему Д. Гілберта про рівновеликі багатогранники (1903). У магістер. дис. «Основанія геометрії» (у 2-х т., 1904–07) подав аналіз системи аксіом власних визначень, розглянув питання про сумісність і взаємну незалежність аксіом. 1905–17 досліджував логічні основи спец. теорії відносності, виявив її безпосеред. зв'язок із неевклід. геометрією. Засн. тензор. диференціал.-геом. школи в СРСР. За допомогою методів тензор. аналізу розвивав ріманову геометрію та її узагальнення. Увів поняття субпроектів простору (1933).

Основні праці

Объ обратныхъ фигурахъ // Въст. опыт. физики и эксперим. математики. 1887. № 13; Элементы аналитической геометрии на поверхностяхъ постоянной отрицательной кривизны. Казань, 1896; Основания теории определителей. О., 1922; Основы теории поверхностей в тензорном изложении: В 2 ч. Москва; Ленинград, 1947–48; Основания геометрии, учение об основаниии геометрии в ходе его исторического развития. 1949. Ч. 1; 1956. Ч. 2; Очерки по геометрии. Москва, 1963.

Рекомендована література

1. Лопшиц А. М., Рашевский П. К. Вениамин Федорович Каган (1869–1953). Москва, 1969;
2. Вчені вузів Одеси: Серія біобібліографічних довідників. О., 1994–2000;
3. Механики. Математики; Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник: У 4 т. 2-е вид., О., 2005.

Бібліографічний опис:

Каган Веніамін Федорович / В. О. Добровольський // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-12036>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).